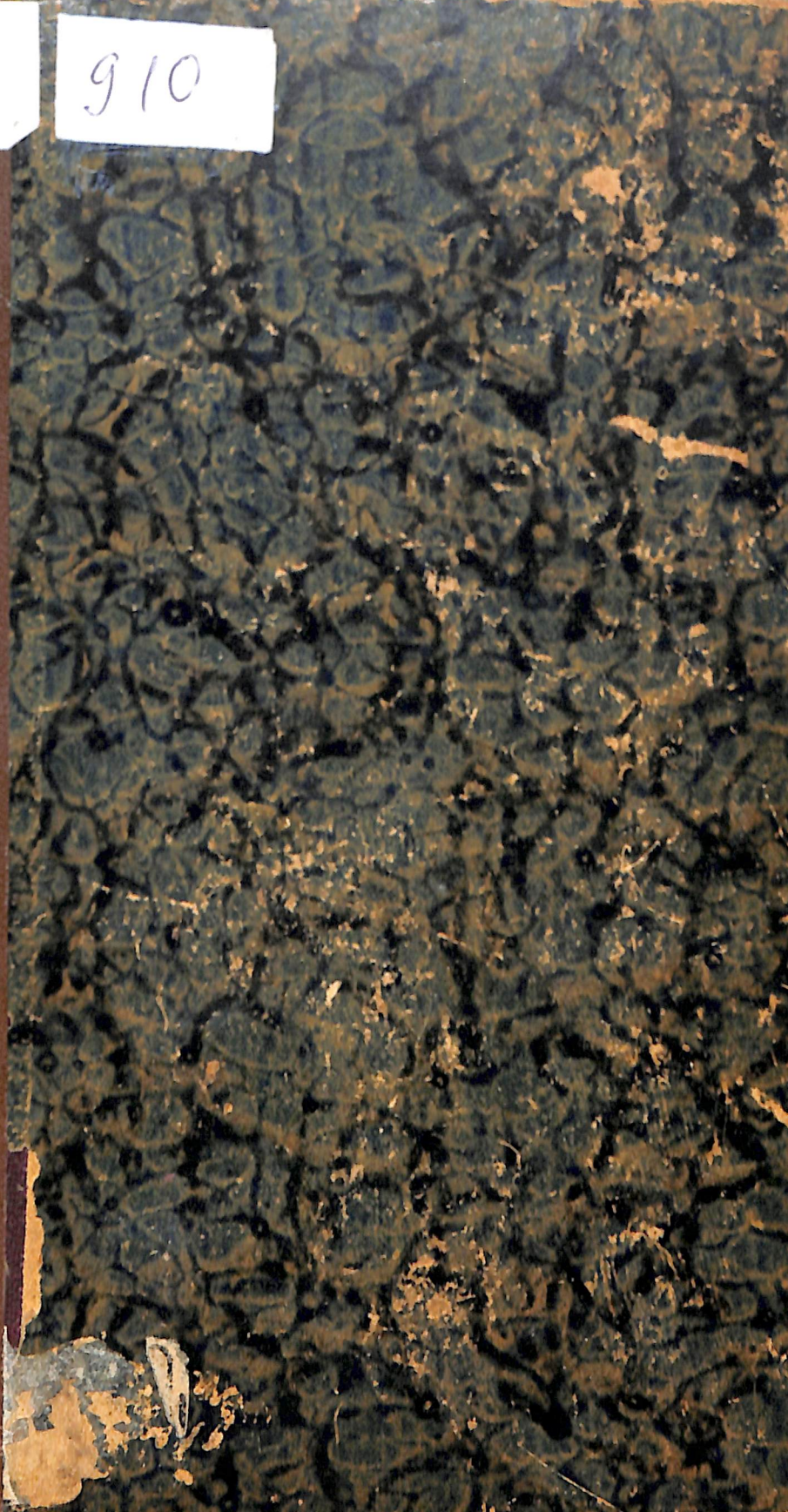

82

2-16

910

u. y.

u. p.

ՆԱԹ ԲԻՆՔԵՐԹԸՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀՈՋԱԿԱԽՈՐ ԳԱՂՏԻ
ՈՍՏԻԿԱՆԻՆ ՆՈՐԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԹԱՐԳՄ. Ժ. Շ.

ԹԻԻ 13

ՀՈՏԱՌՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Երբ այս տեսարանը ներկայացուեցաւ Միլթոն իւ արուեմ ել-
նելով նիչ մը սաճակեց, մինչ ոստիկանը ձեռքը անոր ուսերուն
վրայ դրած էր:

ՀՈՏԱՌՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ՈՃԻՐ

Օգոստոսի այդ աղուոր և տաքուկ յետ-միջօրէին, կապոյտ երկինքը կը փայլէր իր բոլոր շքեղութիւնովը:

Արեւը իր ջերմիկ ճառագայթները կ'արձակէր կանաչ ջուրերուն վրայ Հրտարնի, որ երեւակայելի ամէնէն ճոխ, ամէնէն խիտ և ամէնէն ակնահաճոյ ու դեղագուարճ բուսականութեան մը մէջէն կը դալարուի օձապտոյտ:

Մարգագետիններն ու դաշտերը իրենց բովանդակ շքեղութիւնը կը ցուցադրէին կապուտակ երկինքին ներքեւ:

Գիւղացիները հողային զանազան աշխատութիւններով կ'ըրազէին գործունէութեամբ:

Բայց դեղեցկօրէն յարդարուած ճամբաներուն վրայ սա-կաւաթիւ շրջագայողներ կ'երեւէին տօթագին ջերմութեան պատճառաւ:

Ալպանի քաղաքին մօտ, հոն՝ ուր գետը կտր դիմ մը կը քաշէ լախօրէն, կանաչներու մէջ, կ'երեւար սիրուն տնակ մը, որուն ամբողջովին ճերմակ ներկուած պատերը, վանդա-կափեղկերը և պատշգամները թարմութեան և զուարթու-թեան հաճելի տպաւորութիւն մը կ'ընէին:

Փայտէ երկար կամրջակ մը ջուրին եղերքին կը կապէր զայն և քանի մը մէղր կ'երկննար, իբր նաւամատոյց ծառայելով զանազան ձեւ ու մեծութիւն ունեցող քանի մը նաւերու, որ հոն խարսխած էին:

Նշանատախտակ մը, որուն վրայ խոշոր սեւ գիրերով «վարձու նաւակներ» գրուած էր, կ'իմացներ շրջագայողնե-րուն թէ կրնային չափաւոր գնով մը աչնտեղ նառակ մը դանել, գետին վրայ զրօտական պտոյտ մը կամ ձկնորսու-թիւն մը ընելու համար:

Մեր պատմութեան սկսած օրը, մարդ մը սիրուն պղտիկ տան պատին կրթնած էր:

Գիրուկ, խոշոր ու կարճահասակ ծերունի մըն էր, գե-

դեցիկ գոյնով, երկար մազերով և ամբողջովին ճերմակ մորուքով:

Իր արխանային կաղմուածքը և իր կապոյտ, պայծառ ու վառվռուն աչքերը ոչմը և անողջութիւնը կը ցուցնէին:

Կարճ «բիրօ» մը կը ծխէր փխխտփայտէն և «նանքի Տուալ» ժողովրդական երգը կը մոլորար: Յանկարծ, աչքերը դիպումաճարար վեր առնելով, գետէն իր անակը երկարող նեղ արահետին վրայ տեսու կէն մը, որ կը յառաջանար յամբ և չափուած ձեւուած քայլերով:

Հազիւ հարիւր քայլ հեռու էր մարդուկէն, որ ցած ձայնով ըսաւ.

— Ատաւա՛ճ իմ, ի՛նչ սիրուն է:

Արդարեւ սիրուն և կարելի եղածին չափ հրապուրիչ էր իր բարձր աւ նրբին հասակով, իր շնորհալի քալումքով, վարդ այտեր և մութ գոյն շափիւղայէ աչքեր ունեցող իր գեղեցիկ դէմքով և կարմիր պղնձի գոյն իր երկար մազով, որ Թիթիէնի պերճաշուք նկարները կը յիշեցնէր: Յարգանք և հիացում կը ներշնչէր ամէնուն:

Ծերունին, տեսնելով որ անկախ սուսին կը մօտենար, տակաւին ծխացող «բիրօ»ն բերնէն վար առաւ իսկոյն և գլխարկը հանեց յարգանքի շարժումով մը:

— Բարի լոյս, բաւ կինը ներդաշնակ ձայնով մը, ի պատասխան ձերուկին բարեւին: Այս սուսին տէրն էր, այնպէս չէ՞:

— Այո՛, աի՛կին, թոթափեց: Անունս Բիէն Մարդ է և ձեզի ծառայելու պատրաստ ...

— Պարոն մը չեկա՞ւ այտեղ:

— Ա՞յսօր, աի՛կին:

— Այո՛, քիչ մը առաջ ... Պարոն մը Օր. Տօլի Տօլրընը չհարցո՞ւց:

— Ո՛հ, Օրիորդ, հոս անանկ մարդ չեկաւ:

Կինը գլուխը երեքուց դժգոհ դէմքով մը և եկած կողմը նայեցաւ: Բայց մէկը չէր երեւար:

— Զէք ուղեր քիչ մը նստիլ, հարցուց ձերունի Մարդ հրապուրիչ չեչուով մը: Այդ պարոնը թերեւո՛հ իմակ ո՛ւր որ է կուգայ:

— Անշուշտ պիտի գայ, պատասխանեց կինը հաստաւ:

տուն չեչուով մը: Միայն թէ չեմ ուղեր հոս սպասել իրեն: Նաւակ մը տուէ՛ք ինձի: Գետն ի վեր պիտի ելլեմ քիչ մը և պարոնը ուրիշ նաւակով մը պիտի գայ գտնէ զիս, երբ իրեն ըսէք թէ հասկէ մեկնած եմ:

— Շատ դիւրին է, Օրիորդ:

Ծերունին ջութին եղերքը, մինչեւ կամբջակին ծայրը գնաց, նաւակներէն մէկուն թիկերը տեղը դրաւ և գայն եղերքին կապող շղթան քակեց: Կինը, որ քրեն հետեւած էր, թեթեւակի ցատկեց նաւակին մէջտեղը և նստաւ: Վարձու առաքը ստրով հրեց նաւակը մինչեւ հոտանքին մէջ գետակին, որ այդ տեղը լայն չէ:

Ծերունին հաճոյքով հաստատեց թիալաբ կնոջ ճարտարութիւնը և կարծիք և աչքով հետեւեցաւ անոր մինչեւ որ գետին զոր գլծին առջեւ, եղերքները ծածկող մացառներուն ետեւ անհետացաւ: Յետոյ իր տունին դրան առջեւ եկաւ նորէն և «բիրօ»ն վառեց:

Ետքը, ամսոյ մը վրայ նստաւ, պատին ստուերին մէջ, սովաւաթիւ անցորդները դիտելով ճամբուն վրայ, զոր արեւին ճառագայթները կ'ողողէին:

Հազիւ կէս ժամէ ի վեր հոն էր, երբ երկու մարդիկ տեսնուեցան և ուղղուեցան դէպ իրեն:

Մարդ անոնցմէ մին կը ճանչնար կատարելապէս: Օ՛՜Նէյլ, անունով Իրլանտացի մըն էր, մօտերը գտնուած մեծ ագաւքակի մը տէրը և սուսին տեւական յաճախորդը: Միւսը անպեհ, անմօքուս մարդ մըն էր, հուժկու երեւոյթով, որուն խորապէս չեչուած գլծերով դէմքը և դորշագոյն ու քիչ մը խիտ աչքերը կը յայտնէին կորովի և ուժեղ նկարագիրը:

— Բարեւ, ձերունի Բիէն, ըսաւ Օ՛՜Նէյլ երկու բաց ձեռքերը երկնցնելով նաւակներ վարձու տալովին: Նաւակի մը պէտք ունիմ այս հաւատարիմ բարեկամս քաղաք տանելու համար: Հոնկէ կ'ուղէ Նիւ Եօրք գառնալ ձեպլնթացով:

Ծերունին չթիւնքին ծայրովը ժպտեցաւ և իր յաճախորդին ձեռքը սեղմեց: Յետոյ, խօսքը ուղղելով Իրլանտացիին լնկերացող պարոնին, ըսաւ.

— Անշուշտ կը ցաւիք այս տեղէն մեկնելուդ համար, պարոն, վառնդի դիտեմ թէ Մր. Օ՛՜Նէյլի ագարակին մէջ ամէն ոք սիրալիք ասանջականութիւն մը և կատարեալ հանգիստ կը գտնէ:

— Շատ ճիշտ է բաժնիդ, պատասխանեց օտարականը: Եթէ պաշտօնս ներքի երկու օրէ աւելի բացակայիլ, ուրախ պիտի ըլլայի տակաւին ժամանակ մը մնալով բարեկամիս մօտ: Բայց պարտականութիւնը կը կանչէ զիս: Ո՛վ գիտէ թէ ի՞նչ դժուարին գործեր, ի՞նչ ուշադրաւ դրադումներ պիտի դնենմ վերադարձիս: Ամէն պարագայի մէջ շուտով պիտի դամ նորէն, վասնզի հանգստութեան այս շրջանը շատ օգտակար եղաւ ինծի և երբեք պիտի չմոռնամ այստեղ անցուցած ազուր ժամերս:

Օ՛ Նէյլ իր բարեկամը անմիջապէս ներկայացուց ծերունի Մարի, որ ետ ետ գնաց և գլխարկը հանեց աւելի յարգանքով և խոնդափառութեամբ, եթէ կարելի է, քան երբ տեսած էր այժմ Հրտարնի վրայ նաւարկող կնոջ գէպ իրեն գալը:

Արդարեւ ազարակատէրին բարեկամը հոշակաւոր գաղտնի ոտական նախ Փինքէրթընն էր: Ատենօք մեծ ծառայութիւն մը մատուցած էր Օ՛ Նէյլի, ազատելով զայն գողերու ձեռքէն, որոնք զինքը մեռցնել և զբամները յախշտակել կ'ուզէին:

Այդ ծառայութեան պատճառաւ Փինքէրթըն բարեկամը եղած էր ազնիւ Իրլանտացիին:

Այս վերջինը շատոնց կը խնդրէր որ Փինքէրթըն գար և ժամանակ մը հիւր ըլլար իրեն և գաղտնի ոտականը 2—3 օրուան հանգիստէ մը օգտուած էր, այս փափաքին պատասխաններու համար:

Ամենաջերմ մտերմութեամբ և ամենանկեղծ սիրով ընդունուած էր Օ՛ Նէյլ ընտանիքին կողմէ և շատ գոհ մնացած էր այս սրբազու բարի մարդոց մօտ իր կարճատեւ բնակութենէն:

Միայն թէ Փինքէրթըն լափլիզող գործունէութիւնով մը օժտուած էր և իր արհեստէն վտանգաւոր իրադարձութիւնները իր բովանդակ ուշադրութիւնը կը դրսեւէին: Թէեւ կրնար բացարձակապէս փոտահիլ Նիւ Եօրք ձգած իր երկու օգնականներուն՝ Բօլ Բէրլէի և Մօրիսընի վրայ և գիտէր թէ ի հարկին անմիջապէս հեռագիր մը պիտի ստանար մէկէն կամ միւսէն, բայց դարձեալ չէր կրնար հանգիստ ըլլալ երբ հեռանար Նիւ Եօրքէն, ուր կը կարծէր թէ անհրաժեշտ էր իր ներկայութիւնը: Ուստի Իրլանտացիին և անոր ընտանի-

քին սիրուն թախանձանքին հակառակ, որչաժ էր կարելի եղածին չափ շուտ դառնալ մեծ քաղաքը:

Մարդ արդէն քակած էր նաւակը եղբորքին կապող պարնար: Օ՛ Նէյլ վերջին ճիգ մը փորձեց:

— Ուրեմն խի՞նտ անհրաժեշտ է որ բաժնուիք մեզմէ, Մր. Փինքէրթըն, ըսաւ: Չէ՞ք կրնար օր մը եւս մնալ:

Փինքէրթըն գլուխը երեքցուց:

— Ո՛չ, բացարձակապէս պէտք է որ երթամ, պատասխանեց: Նիւ Եօրքի մէջ առանց ինծի գործերը լաւ ընթացք չեն առներ: Նախագացումս կ'ըսէ ինծի թէ կարեւոր գործ մը պիտի ունենամ և ես թիչ անդամ կը սխալիմ: Գիտէ՞ք թէ նախագացումս այս ձիւքը ճշմարիտ գաղտնի ոտականի մը յատկութիւններուն մաս կը կազմէ: Եւ գործերը շատ անգամ կը պատահի ա՛յնպիսի յանկարծական կերպով մը, որ շատ փափաքելի է հոն գտնուիլս, ամէն պատահականութեան առջեւ պատրաստ գտնուելու համար:

Սօսելով մէկտեղ գաղտնի ոտականը գետին վերնակողմը կը գիտէր:

Դէմքը յանկարծ բուռն հետաքրքրութեան արտայայտութիւն մը առաւ և ձգտուեցաւ, — եթէ կարելի է այսպէս բռնի —, զէպի Հրտարնի կոր գիծը: Օ՛ Նէյլ և Բիէն Մարլ անոր ակնարկին կողմը նայեցան, բայց մասնաւոր բան մը չտեսան:

— Ըսէ՛ք, Մր. Մարլ, հարցուց Փինքէրթըն ծերունիին, հոն, Հրտարնի վերնակողմը, կոր գիծին հաին ալ նաւակներ վարձու տուող կա՞յ:

— Ո՛չ, ըսաւ ծերունին գլուխը երեքցնելով: Գոնէ 30 մզոն հեռաւորութենէ առդին այդպիսի բան մը չկայ:

— Այս առտու նաւակ մը վարձու տուի՞ք:

— Այո՛, կէս ժամու չափ առաջ վարձու տուի ա՛յնքան սիրուն կնոջ մը որ, ծերունի ըլլալուս հակառակ, յուզում մը գդացի:

— Այդ կինը գետին վերի՞ թէ վարի՞ կողմը գնաց:

— Վերի՞ կողմը, աչքովս հետեւեցայ իրեն մինչեւ կոր գիծը, ուր ընականաբար չտեսայ այլեւս:

— Ուրեմն դժբախտութիւն մը պատահած է, պոռաց գաղտնի ոտականը: Ինծի պէս դուք ալ չէ՞ք տեսներ մօ-

տենալը շրջած նաւակի մը, որ ձիշտ կոր գիծին կողմէ կոտակայ :

— Կարելի՞ բան է, պտուսաց ծերունին :

Ուշադրութեամբ նայեցաւ զաղանի ոտտիկանին մասնաւոր նշած կողմը, ու այս անգամ տեսաւ նաւու մը սկնտափայտը, որ ջուրին երեսը կը ծփար և հոտանքն ի վար կ'իջնէր արագօրէն :

— Բարի Աստուած, շարունակեց ծերունին վշտահար ձայնով մը, երանի՜ թէ ջուրը ինկած չըլլայ : Կեանքիս մէջ այնչափ չնորհալի ու այնչափ ճաճանչաղեղ դէմք մը չեմ տեսած :

Կարթածող մը բերաւ և եղերք քաշեց նաւակը, որ հիմա շատ մօտ էր իրենց :

— Ի՞նչ խեղճ նաւակա է, բոաւ ծերունին սարսափահար : Ա՛յ տարակոյս չկայ : Այդ հէք կինը խեղդուած է :

— Սոսկալի՜ բան պիտի ըլլար ատիկա, բոաւ Օ' Նէյլ, որ հանդարտութիւնը և պազարիւնութիւնը պահած էր քիչ մը : Բայց թերեւս այդպէս չէ :

— Այո՛, կարելի էր, բայց այնպէս չէ, բոաւ Փինքէրթըն, որ իր խորաթափանց աչքերովը կը քննէր շարունակ գետը և որ կարթածողը Մարլի ձեռքէն առաւ, ջուրին մէջ նետեց և կեռովը բռնեց կապտադոյն առարկայ մը, զոր իրեն քաշեց : Այդ առարկան շրջադգեհատ մըն էր և շրջադգեհատին մէջ կը գտնուէր կին մը, որուն մատանիներով ծանրաբեռնուած ձեռքերը երեւցան առաջին անգամ ջուրէն դուրս :

Ծերունին անձկութեան աղաղակ մը արձակեց :

— Ա՛ն է, ա՛ն է, ո՛վ Աստուած իմ, բոաւ : Ի՞նչպէս կրցաւ տեղի ունենալ ատիկա : Արդեօք դժբախտ կինը կամովին խեղդեց ինքզինքը :

Գալով Իրլանտացիին, անիկա խաւ բացադանչութիւն մը արձակած էր և մոլորուն աչքով մը կը դիտէր հէք կինը, զոր Փինքէրթըն դրաւ եղերքին վրայ :

Մեռած, պաղած և տժգունած էր : Իր սոսկեղոյն երկար մազերը շոգչաղուն վերարկուի մը պէս կը շրջապատէին ղինքը : Իր սքանչելի գեղեցկութիւնը ա՛լ աւելի կը ցոլանար, հակառակ իր անչարժ դիմագիծերուն վրայ կարգացուող սոսկումի և զարմանքի արտայայտութեան և այն զարհուրանքին, որ միտադոյն շափիղայի նմանող իր խոշոր աչ-

քերը կ'ընդլայնէր և որոնց ընթերցողը կը փայլէր, արեւին մէկ ճառագայթէն խայթուած :

— Ա՛ն, կը ճանչնամ այս կինը, բոաւ վերջապէս Օ' Նէյլ : Տօլլի Տօլլընն է, Թէաթո Մէթրօթօլ տ'Ալպանիի աստղը, ամէնէն նշանաւոր, ամէնէն օժտուած և ամէնէն առաջնակարգ դերասանուհին, զոր երբեք տեսած ըլլամ :

— Տօլլի Տօլլըն ... այո՛, այս անունը տուաւ ինծի երբ նաւակս վարձել եկաւ, յայտարարեց Յիէո Մարլ : Խեղճ կին, սրբան վառվառն էր և սրբան զուարթ կ'երեւար : Ինծի հարցուց թէ պարոն մը եկած և ղինքը փնտռած էր : Փինքէրթըն, մեռելին վրայ ծռած, ուշադրութեամբ կը քննէր զայն :

Սոսկեղոյն երկար մազերը վերցնելով, քունքին մօտ գտաւ սեւորակ լայն նշան մը, որ հարուածի արդիւնք էր : Յետոյ բռնեց տարաբախտ կնոջ ձեռքերը, մատնիներով ծանրաբեռնուած այն գեղեցիկ ձեռքերը և մատները մի առ մի քննեց խնամքով :

Վերջապէս երկու մարդերուն զարձուց դէմքը, որուն արտայայտութիւնը հեղհեղ աւելի մնայլ երեւոյթ մը կ'առնէր :

— Քիչ մը առաջ կ'ըսէիք թէ այս կինը պարոնի մը խօսքը ըրաւ, հարցուց Մարլի :

— Այո՛, առաջին անգամ այդ հարցումը ըրաւ : Սրանեղ երեւոյթ մը ունեցաւ այդ պարոնը չգտնելով : Բայց կարծեց թէ իրմէ քիչ հոքր պիտի գար և յանձնարարեց ինծի խմացնել անոր թէ նաւակով մեկնած էր :

— Բայց եկող զացող չեղաւ, այնպէս չէ :

— Ո՛հ, մինչեւ հիմա մարդ մարդասանք չեկաւ :

— Խեղճ կին, բոաւ զաղանի ոտտիկանը հառաչանքով : Կը կարծէր թէ այդ մարդը չուտով պիտի միանար իրեն ու մօրէն չէր անցըներ թէ ստոյգ մահուան մը կը դիմէր և ինչպիսի վշտալի մահ :

(Օ' Նէյլ զաղանի ոտտիկանին երեսը նայեցաւ զարմանքով :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, Մր. Փինքէրթըն, հարցուց : Կը կարծէք թէ ...

— Կը տեսէ՞ք, բոաւ զաղանի ոտտիկանը Իրլանտացիին մօտենալով և ձեռքը անոր ուսին վրայ դնելով զորովագին, քարերախառութիւն է որ անպատճառ այսօր մեկնիլ ուզեցի

և հոս եկանք նաւակ նստելու համար: Եթէ այս կնոջ մարմինը գտնուէր, ամէն ոք պիտի կարծէր թէ արկածով կամ թէ կամովին խեղդուած է: Նախագացումն չէր խաբեր զիս և ես իրաւունք ունէի ծանր դէպքէ մը վախնալու, քանի որ նաւ նստելու պահուս, գտնուեցայ զգայացունց ոճիրի մը՝ Տօլլի Տօրլընի սպանութեան առջեւ:

Աղաղակ մը ընդմիջեց գաղտնի ոտտիկանը:

— Սպանութիւն, թոթովեց Օ' Նէյլ: Կարելի է որ այս անուշիկ և շնորհալի արարածը սպաննուած ըլլայ: Ո՞վ է ուրեմն այն անարգ ոճրագործը, որ կրցաւ աշտպի գեղեցիկ ու խոստումներով ու յաջողութիւններով առլցուն կեանքի մը դէմ դաւել:

— Ձեմ ճանչնար այդ մարդը, բայց ըսածիս վրայ վրտառ հմ, պատասխանեց Փինքէրթըն: Անուատիկ այն զրն-նութիւնները, որոնք առաջնորդեցին զիս չկասկածիլ ոճիրին վրայ: Հիմա վերաքաղ պիտի ընէք զանոնք ինծի հետ:

Նախ և առաջ դիտեցէք այս խեղճ կնոջ դէմքը: Կամովին ինքզինքը սպաննող մէկու մը դիմագիծներուն վրայ երբեք տեսած էք անհուն անձկութեան այս արտայայտութիւնը, այս զարուբանքն ու զարմանքը: Ապահովապէս անիկա ընաւ չէր սգասեր պատահածին և ասկէ զատ, Բիէն Մարլ ըսաւ մեզի թէ կինը զուարթօրէն մեկնած էր նաւակով: Զայն սպաննողը անամօթ սրիկայ մըն է, որ ուզած է ամէն պարագայի մէջ օճիքը ազատել անոր ձեռքէն: Այս մասին տարակոյտ չկայ: Գիտէր թէ անիկա հոս պիտի դար և առաջուրնէ պիտի մեկնէր եթէ ժամադրաւայրը չզանէր զայն, վասնզի ոճրագործը, ըստ իս այն մարդն է, որ պիտի դար և Բիէն Մարլի պիտի հարցնէր զայն: Այդ մարդը զետին կոր զիծին միւս կողմէն նստած է իր նաւակը: Գանէ ես այս կերպով կը վերակազմեմ ոճիրը: Այդ կնոջ հետ ունեցած է խօսակցութիւն մը, որ երկար չտեւեց, վարնդի դիտելը չաւ չուտով հոս եկաւ: Ձեմ գիտեր թէ ի՞նչ խօսեցան իրարու հետ, բայց կարելի է թէ իրարու հետ վիճաբանած ըլլան ուրիշ կնոջ մը համար: Այն ատեն մարդը այս կնոջ վրայ նետուած և ջուրը ձգած է զայն, կինը յուսահատական կորովով մը պայքարած է: Իր զգեստները բոլորովին պատռտած են: Յաջողած է նաւակին եղերքին կառչիլ:

Բայց անիկա թիակի հարուածներով ու ժգնօրէն զարկած է անոր: Տեսէք ձեռքերը, որ ջախջախուած են, Դիտեցէք քունքին վրայի ճմուռածքը: Վերջապէս ջուրին մէջ անհետացած է: Մարդը եղերքին մօտեցուցած է նաւակը, ցամաք ելած և թողած է որ նաւակը գետն ի վար հրթայ: Ըստ իս, այսպէս եղած է ամէն բան:

Օ' Նէյլ և Մարլ ուշադրութեամբ մտիկ ըրած էին պատմութիւնը գաղտնի ոտտիկանին, որուն պարզ և զօրաւոր եղբակացութիւնները համոզած էին զանոնք:

— Զարուբելի բան է, պոռաց Օ' Նէյլ, մինչ ծերունին կատաղութենէն կ'արտասուէր, այդ փափուկ, շնորհալի, ծաղկահասակ ու կենսալից էակին վրայ գործուած ահեղի ոճիրը միտք բերելով:

— Կորնցնելիք ժամանակ չունինք, ըսաւ Փինքէրթըն, Օ' Նէյլ, բարեկամս, դուք որ Տօլլի Տօրլընը կը ճանչնաք, կրնաք ըսել ինծի թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ կ'ապրէր անիկա:

— Խիստ խոհեմ և պարկեշտ աղջկան մը պէս, որ իր մօրը հետ կը բնակէր Մըքսթըն Սթրիթ: Աւելի բան մը չեմ գիտեց:

— Լաւ, հիմակուհիմա կը բաւէ ատիկա, ըսաւ գաղտնի ոտտիկանը: Գետն ի վեր պիտի ելլենք և պիտի ջանանք գտնել ճիշտ այնտեղը, ուրկէ ոճրագործը նաւակ նստած է Յետոյ քաղաք պիտի դառնամ և պիտի երթամ այս ահեղի բոլոր անձամբ ծանուցանելու հէք Տիկին Տօրլընի: Յետոյ իրմէ պիտի տեղեկանամ ինչ որ կը վերաբերի իր աղջկան: Բիէն Մարլ պիտի հսկէ մեռելին վրայ, մինչ մենք մեր քննութիւնը պիտի կատարենք: Երբ քաղաք դառնամ, դատական պաշտօնեան պիտի զրկեմ ձեզ, մահը և անոր բնոյթը հաստատելու համար:

Փինքէրթըն և բարի իրաւնտացին նաւակի մը մէջ ցատկեցին և ուժգին կերպով թիափարեցին դէպի գետին կոր գիծը, մինչ ծերունին դիակին քով կը մնար աշտպի տրժ-դոյն, ախուր և ընկճուած վիճակի մէջ, որչափ եթէ խնդրը ի՞ր իսկ աղջկան վրայ եղած ըլլար:

ԵՆԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՆԵՏԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկու մարդիկը շուտով հասան գետին դարձած կողմը :
Մարդասպանը չէր կրնար այդ տեղը եղած ըլլալ տա-
կաւին , վասնզի նաւեր վարձու տուողին տունէն պիտի տես-
նուէր : Այսու հանգեք՝ դադանի ոտովկանը ամենամեծ ու-
շաղրութեամբ կը քննէր երկու եղբայրները , տեսնելու համար
թէ ալիքները Տօլլի Տօրլլնի վերաբերեալ առարկայ մը բե-
րած չէին հոն :

— Այս նորաւի դերասանուհին ո՞րչափ ժամանակէ ի
վեր Ալլանի կը գտնուի , հարցուց ազարակատէրին , ի՞նչ
քննութիւնը չարունակելով մէկտեղ :

— Առ առաւելն չորս շաբաթէ ի վեր :

— Աւելի չէ՞ , հարցուց դադանի ոտովկանը թեթեւապէս
զարմացած : Եւ աղկէ առաջ ո՞ւր կը գտնուէր ուրեմն :

— Նիւ Եօրք , ուր առած է իր կրթութիւնը : Ինծի
ըսին թէ առաջին անգամ թէաթոն Մէթրօքօն է սր վարձած
է գոյն երեք տարուան համար եթէ չեմ սխալիր : Ասոր հա-
մար էր որ հետը բերած էր ծերունի մայրը :

— Եւ միայն չորս շաբաթուան մէջ է որ այնքան ընդ-
հանուր համակրութիւն չահած է :

— Այո՛ : Պէտք է րսել թէ սովորական կին մը չէր : Ո՛չ
միայն անթերի արուեստագիտուհի մըն էր , այլ նաեւ քա-
ղաքին մէջ ճշմարտապէս հազուադիւր հրապոյր մը և սի-
րունութիւն մը ցոյց կուտար նոյնիսկ ամէնէն նշանաւոր ան-
ձերու քով : Ասոր հետ մէկտեղ , կը հաւատեամ ձեզ թէ ան-
թերի ընթացք մը , արուեստ մը ունէր ամէն մարդ իր տեղը
կեցնելու և թոյլ չտալու համար որ տարիաւորները շատ
մօտենան իրեն :

Բայց Փինքէրթըն աչլեւս մտիկ չէր ընեք բարի ազարա-
կատէրին խօսքերուն : Իր խորհրդածութիւններուն մէջ թաղ-
ուած էր :

— Մարդասպանը թերեւս Նիւ Եօրքէն եկած է , ըսաւ :
Նախանձը չէ՞ արդեօք ոճիւրին թելադրիչ պատճառը : Բայց
ո՛չ , չեմ կարծեր : Նախանձին ներշնչած մէկ ոճիւրը կը գոր-
ծուի կիրքի բորբոքման մը , զայրոյթի նոսրայի մը մէջ : Ասոր
պէս պազարեամք չի գործուիր : Այս ոճրագործը նախանձոտ
մը չէ , ո՛չ ալ սիրահար մը , եթէ քննողդուսն չի խաբեր

զիս . . . Տարաբախտ կինը ոպաննելու համար միայն նաւակ
նստած է : Ի՞նչ ընելիքը շատ աղէկ դիտէր առաջուրնէ :
Ջանիկա բնաջինջ ընելու մէջ մեծ շահ մը ունեցած ըլլալու
էր : Այս վերջին ենթադրութիւնը կը հաստատուի այն ան-
գթութեամբ , որով ջախջախած է անոր մատնեին ու գլուխը ,
երբ նաւակին կառչեցաւ անիկա :

Օ՛ Նէյլ լուծեամբ մտիկ կ'ընէր դադանի ոտովկանին
մենախօսութիւնը և կը դիտէր որ Փինքէրթըն , խօսելով
մէկտեղ , գետին երկու եղբայրները կը քննէր այնպիսի սուր
տեսողութիւնով մը որ անշուշտ ո՛ր և է հետը պիտի չխու-
ստիէր անոր ուշադրութենէն :

— Ասկէ կ'եզրակացնեմ թէ , շարունակեց Փինքէրթըն ,
Օր . Տօլլի Տօրլլն , ինչպէս կրնայ դուշակուիլ , ողջութեանը
պարտապէս վտանգաւոր պիտի ըլլար իր սպանիչին համար :
Թերեւս տեղեակ էր իրողութեան մը , որուն հրապարակումը
կրնար կորստեան մատնել զինքը , ո՛վ դիտէ , ոճիւր մը թե-
րեւս , զոր դործած էր ատենօք : Այս աղջիկը հարմուտ էր :

— Ո՛չ , ապահովապէս , ըսաւ Օ՛ Նէյլ գլուխը երեքցնե-
լով : Հազիւ քանի մը դժարեղէն ունէր և թատրոնէն իր
ստացած թոշակովը կ'ապրէր : Կ'ըսուի թէ մայրը մանր մունր
եկամուտներ ունի : Սա ստույգ է թէ երկուքն ալ ամենամեծ
ինայութիւնով կ'ապրէին , աղջկան պայմանաւորուելէն
առաջ :

— Իր գեղարուեստական կրթութեան ծախքերը ո՛վ
ըրած է ուրեմն :

— Ինքը կը պատմէր թէ թատրոնի համար իր ունեցած
բնական ընդունակութիւնները ուշադրութիւնը գրաւած էին
Նիւ Եօրքի նշանաւոր դերասանուհի Իրմա Նէթրըլլէնտի , որ
ձրիարար դաս տուած էր իրեն :

— Թրա՛ լա՛ լա՛ , ըսաւ Փինքէրթըն բոլորովին թերա-
հաւատ երեւոյթով մը : Նէթրըլլէնտ այսպիսի անչահախնդիր
գործ մը ընելու անկարող կ'երեւայ ինծի : Անիկա իր դասե-
րուն համար շատ մեծ գումարներ կ'առնէ իր լաւագոյն աշա-
կերաներէնանդամ : Նայն իսկ իրեն սկզբունք ըրած է ձրիա-
բար խորհուրդ չտալ ընաւ : Ես առիկա իմացած եմ ինդճ
աղջիկէ մը , որ խորհուրդ մը ինդրած էր անկէ և զոր Իրմա
Նէթրըլլէնտ համբած էր առանց վարանելու :

— Բայց նոյն ինքն Օր. Տօլլըն է որ...

— Այս մասին տեղեկութիւն պիտի առնեմ:

Գետին կոր գիծին մէջ մտան և քիչ մը մեղմացուցին իրենց նաւուն արագութիւնը:

Փինքէրթըն իր բազէի աչքերով կը պրպտէր եղերքը, կանաչի զարնող ալիքները, հորիզոնը, անջրպետը:

— Կոր գիծին ճիշդ մէջտեղը կեցէք, ղէպի ձախ եղերքը դառնալով, ըսաւ յանկարծ:

Նաւակը քանի մը բոպէի մէջ մօտեցած էր եղերքին: Գաղանի ոտակներ ծռեցաւ նաւուն կողին վրայ և ջուրէն հանեց սեւ գոյնով առարկայ մը, որ եղերքին քարերուն կառչած էր և զոր անշուշտ հոտանքը բերած էր հոն:

Ռուսական կաշիէ պայուսակ մըն էր, որ երկար ատեն մնացած ըլլալու չէր գետին մէջ: Պողպատէ ճարմանդ մը ունէր:

Փինքէրթըն բացաւ զայն: Պարունակութիւնը մեղմուած չէր, ջուրը հազիւ ներս թափանցած ըլլալով: Գաղանի ոտակներ նախ և առաջ դուրս հանեց բաւական թիւով այցաքարներ յանուն Օր. Տօլլի Տօլլընի, Թէաթր Մէդրօրօյ, Ալպանի: Հասցէն ալ կար. — Միքսթըն Սթրիթ, 245:

— Նորատի գերասանուհին ձեռքի պայուսակն է, ըսաւ գաղանի ոտակներ: Մօրը հասցէն կայ հոս: Բան մըն է ասիկա: Ուրիշներուն հարցնելու պէտք պիտի չունենամ: Հիմա կ'իմա շարունակենք մեր քննութիւնը: Թերեւս տակաւին շատ մը շահեկան բաներ գտնուին այս պայուսակին մէջ:

Յետոյ երեւցաւ հիւնալի տպարանջան մը: Ոսկիէ էր: Խիստ ծանր կը կշռէր: Չարդարուած էր թանկագին քարերով և ներսի կողմը սա՛ արձանագրութիւնը կը կրէր. «Ա. Լ. Տօլլի, 29, 9, 18, իր Հէրըլտէն»:

— Նուէր մը, միմօաց Փինքէրթըն: Աւելի աղէկ թիւս վարելու համար ապարանջանը հանած և պայուսակին մէջ դրած պիտի ըլլայ: Այս արձանագրութիւնը կը ցուցնէ թէ Օր. Տօլլըն իր սիրտը մէկու մը տուած էր: Ա՛հ, նամակ մը..., թերեւս այս մասին տեղեկութիւն մը պիտի տայ մեզի:

Այս խօսքերը ըսելով, գաղանի ոտակներ առաւ պահարան մը, որուն վրայ մեռեալին հասցէն գրուած էր կոշտ գիրերով:

Պահարանին մէջ գտնուած նամակը հետեւեալ կերպով խմբագրուած էր.

«Անուշ և ամենասիրելի Տօլլիս. — Կարծեմ թէ բացակայութեան համար վշտացած և միեւնոյն ատեն տխրած պիտի ըլլաս չորս շաբաթէ ի վեր որ Ալպանի կը գտնուիս: Բայց կը հաւատամ քեզի թէ կարելի չեղաւ քովդ գալ և մեր միութեան հրապարակումին ընդդիմացող բոլոր արգելքները հարթուած չեն տակաւին: Կը յուսամ թէ քիչ օրէն պիտի հարթուին և այն ատեն պիտի կրնանք ամէնուն առջև երեւիլ ձակատարաց և մեր սիրոյն վրայ հպարտ:

«Քիչ մը Էւո համբերութիւն, անուշիկ սիրելիս: Վաղը կ'ուզեմ քեզ տեսնել և հետզ խօսիլ: Ասոր կը փափաքիմ ամենաշքեմ ու ամենախանդավառ կերպով: Ահա թէ ի՞նչ կը խնդրեմ որ ընես. — Հրտարն գետն ի վեր դնա՛ մինչեւ ձերունի Բիէռ Մարլի տունը: Ջանա՛ հոն գտնուիլ ժամը 11ին: Նաւակ մը պիտի վարձես ու այն ատեն հանդիստ կերպով պիտի կրնանք խօսիլ և շաղակրատել ամենակատարեալ առանձնութեան մէջ, նոյնիսկ գետին մէջտեղը: Անպատճառ կը ողասեմ քեզի:

«Այս նամակը պատուէ՛, ինչպէս պատուած ես բոլոր նախորդները և ընդունէ՛ մաղթանքները և հաղարաւոր համբոյններ քու հաւատարմէդ՝ ՀէՐԸԼՏ ՊԼՕՔ»:

Փինքէրթըն, որ զրէթէ բարձրաձայն կարդացած էր նամակը, կը յապաղէր քննել զայն:

— Խեղճ Հէրըլտ Պլօք, ըսաւ մեղմիւ իր քովէն ազարակատէր Օ՛ Նէյլի կարեկից ձայնը: Ի՞նչ յուսահատութիւն երբ իմանայ թէ իր գորովալից բարեկամուհին սպաննուած է:

Գաղանի ոտակներ գլուխը վերցուց իսկոյն և ժպտեցաւ ազարակատէրին:

— Նամակը երէկ դրուած է, ըսաւ ժամացոյցը հանելով: Հետեւաբար Օր. Տօլլիի կատարած պտոյտը ճիշդ այն է, որուն խօսքը կ'ըլլայ այս նամակին մէջ: Մր. Պլօք կը զրէ անոր թէ ժամը 11ին պէտք է մեկնի Բիէռ Մարլի տունէն և թէ ինք ալ քիչ մը ետքը իրեն պիտի հետեւի ուրիշ նաւակով մը... Հիմա ժամը 12ուկէս է և Պլօք տակաւին եկած չէ:

— Արդեւք մը ունեցած պիտի ըլլայ :

— Ամենեւին : Իր տեղն էր նորաւոր գերասանուհիին գալէն առաջ ու այդ տեղը գետին կոր դիծին վերեւ է, եւ զերքին վրայ... Անոր սպասած է հոն, որպէսզի անոր նաւաւոր նստի :

— Ուրեմն, ըսաւ Օ' Նէյլ, որ սարսափահար ընկերեցաւ, կը կարծէք թէ այդ Պլօքն է մարդասպանը :

— Չեմ կարծեր, այլ վստահ եմ :

— Բայց վերջապէս խենթ բան է ասիկա : Ինչպէս կուզէք որ կնաջ մը այսքան սիրուն նամակներ գրող մարդը մաքէն անցընէ սպաննել այդ կիներ :

Փինթերթըն ուսերը թոթուեց :

— Պարզ է սակայն, ըսաւ : Եթէ նախատալից կամ սպառնալից նամակ մը գրէր, կինը պիտի չգար : Ասիկա ըջոյս պէս պայծառ է ինծի համար : Այդ Պլօքը իր կիներ սպաննած է :

— Ինչպէս, իր կիներ :

— Այո՛, իր օրինաւոր կիներ : Որոշ է սակայն : Նամակը այս մասին ո՛ր է կատկած չի ձգեր :

— Սուրբ Պատրիկ վկայ որ բան մը չեմ հասկնար : Եւ սակայն իրաւունք ունիք, կարելի չէ կտկածիլ : Բայց այդ մարդը ինչ պատճառ ունէր սպաննելու իր կինը, որուն գեղեցկութիւնը, յատկութիւնները և տաղանդը կ'ղգջխէին ամենքը :

Փինթերթըն պահ մը մտածեց :

— Ահաւասիկ ենթադրութիւն մը, զոր չինեցի մտքիս մէջ, ըսաւ, բայց աւելորդ է ըսել թէ կրնամ սխալիլ : Պիտի շարունակենք մարդը անուանել Հէրրլա Պլօք, թէեւ շատ կը կատկածիմ որ իր բուն անունը այս եղանակով ըլլայ : Ուրեմն այդ Հէրրլա Պլօքը, խիստ տարփատենչ, բայց ճշմարիտ զգայնութեան գուրկ, Նիւ Եօքսի մէջ Օր. Տօրլընը ճանչցած և սիրաւ հարուած է անոր : Խենթի պէս սիրած է զայն ո՛չ թէ սրտով, այլ վայրենիի մը նման, — ինչպէս որ է — իր զգայարանքներովը և էրիկ մարդու ունայնամտութիւնովը :

— Ինչ բան այսպէս կարծել կուտայ ձեզի, հարցուց Օ' Նէյլ հետաքրքրուած :

— Այն դարչելի եղանակը, որով կատարած է ոճիրը...

Ուրեմն Հէրրլա Պլօք շատ հարուած է : Բազմաթիւ և հիանալի նուէրներ կ'ընէ իր սիրուհիին, ինչպէս, օրինակի համար, սա ապարանջանը, զոր տուած է երեք տարի առաջ և որ առ նուազն 800 տոլար կ'արժէ : Աղջիկը պարկեշտ է : Կը հաւանի տեղի տալ անոր ստան միայն երբ համոզուած է թէ լաւ շարժառիթի համար է, ինչպէս կ'ըսուի հասարակօրէն... Ուստի Հէրրլա Պլօք, զայն վայելելու համար, կ'ամուսնանայ անոր հետ : Կ'ենթադրեմ նաեւ թէ ի՛նք է որ Նէթրլէնտին դրամ վճարած է այն դատերուն համար, զոր անիկա տուաւ Օր. Տօրլընի :

— Ինչո՞ւ պիտի չըսէր ասիկա :

— Վստայի հարկ պիտի ըլլար խոստովանիլ թէ կը ծանշնար Պլօքը : Արդ, վստահ եմ թէ շատ դաղանի կերպով կը տեսնուէին իրարու հետ և թէ ո՛չ ոք կը կատկածէր իրենց յարաբերութիւններուն մասին : Հէրրլա Պլօք կը խօսէր իրենց միութեան հռչակումին ընդդիմացող արգելքներու վրայ, որոնք ժամանակին հետ պիտի հարթուէին : Այս կերպով ձեռք բերաւ անոր լուսթիւնը : Եւ յետոյ, հաւանական է որ Օր. Տօրլի սիրայօժար սպաննուեցաւ, վստայի իր ամուսնայն հանգէպ ունէր անսահման վստահութիւն մը, որիւրոյ և երախտագիտութեան վրայ հիմնուած :

— Երախտագիտութիւն... , ինչո՞ւ :

— Պարզապէս անո՛ր համար որ անիկա վճարած էր իր գեղարուեստական կրթութեան ծախքը :

— Ասիկա ապացուցուած չէ :

— Ինծի համար ապացուցուածի պէս է : Կը յուսամ այս իրիկուն ձեռք բերել ատոր ապացոյցը :

— Շատ կարելի է : Բայց վերջապէս ինչո՞ւ այդ մարդը սպաննէր զայն :

— Ծիշտ այն արգելքներուն պատճառաւ, զորս չէին կրնար հարթել : Հէրրլա Պլօք կ'ապրէր Ալպանիի մէջ, իսկ իր կինը՝ Նիւ Եօքսի մէջ :

— Կարելի պիտի չըլլայ դոնել ամուսնութիւնը կատարող քաղաքային պաշտօնատարը :

— Շատ դժուար պիտի ըլլայ և բոլորովին անօգուտ : Անոնք կրնան շատ աղէկ ամուսնացած ըլլալ ամերիկեան ուրիշ նահանգի մը մէկ պզտիկ խորշին մէջ :

— Ճիշտ է... Ի՞նչ է ձեր կարծիքը այդ անյաղթելի արդեւքներուն վրայ :

Փինքերթըն կիսովին դոցեց աչքերը և սկսաւ գլուխը երերցնել :

— Այդ արդեւքները կրնան զանազան հանդամանքներ ունենալ, բայց : Օրինակի համար, Պլօք կրնայ երեւան ելլել չուղող ոճրագործ մը ըլլալ :

— Օ՛ն անդը, եթէ հարուստ է, ինչպէս կ'ըտէք, Մր. Փինքերթըն, պէտք է յարգուած ըլլայ :

Փինքերթըն սկսաւ խնդալ :

— Շատ աղէկ կը արամարանէք, Օ՛նէյլ, բայց : Այն ատեն ուրիշ ենթադրութիւն մը քննել պիտի տամ ձեզի : Ենթադրեցէք ուրեմն թէ այդ Հէրըլտը Ալպանիի մէջ հաւրուստ և յարգուած մարդ մը ըլլայ : Արդէն ամուսնացած է երբ ծանօթութիւն կը հաստատէ Օր. Տօլլի Տօլլընի հետ... Կը տեսնէ աղջիկը, կը սիրահարուի անոր, աչքին ո՛չ ուտել կ'երեւայ ոչ խմել : Կ'ուզէ ամէն զնով վայելել զայն : Եւ ուրովհետեւ աղջկան դրած միակ պայմանը ամուսնութիւնն է, չի վարանիր ամուսնանալ և հետեւապէս շղթայակապ աշխատութիւնով պատժուելիք ոճիր մը գործել : Թերեւս նախապէս չխորհեցաւ իր արարքին հետեւանքներուն վրայ, հակառակ նախադրութիւններուն, զորս ձեռք առած էր այդ արարքը զաղտնի պահելու համար : Բայց քիչ մը ետքը վտանգին մօտենալը կը տեսնէ : Գործը վրդովիչ հանդամանք մը կ'առնէ : Տօլլի Ալպանի քաղաքին թէաթու Մէթրօքօլի մէջ պաշտօն կ'ստանձնէ : Համոզուած եմ թէ Հէրըլտ Պլօք ձեռքէն ինչ որ կուգար ըրած է աղջիկը տարհամոզելու համար, բայց անիկա չէ աղդուած : Դիրքի և թոշակի տեսակէտով խիստ զեղեցիկ ըլլալուն, աղջիկը չուզեր հրաժարիլ առաջին պաշտօնէն, որ կը ներկայանայ իրեն, իր ուսմամբ աւարտելէ ետք : Ալպանի կուգայ, իր ամուսնին ծննդավայրը : Կը հասկնա՞ք : Այդ վայրկեանէն սկսեալ, Հէրըլտ Պլօք կ'սպասէ դայթակղութեան ծագելուն : Փուշի վրայ է : Միեւնոյն ատեն իր սէրը կը նուաղի, վասնզի մտահոգութիւնն է որ սէրը կը մեղցնէ : Այլ եւս ուրիշ բանի վրայ չի խորհիր բայց եթէ օճիքը անոր ձեռքէն ազատել ո՛ր է ձեւով : Չեմ ըսեր թէ անմիջապէս սպանութեան վրայ խորհած է : Բայց վերջապէս կացութիւնը անտանելի էր : Չէր կրնար

չստ երկար տեւել : Տօլլի երեք տարուան յանձնառութիւն մը ունէր և չորս շաբաթէ ի վեր որ հոն էր, Հէրըլտ Պլօք ստիպուած էր պահուրտիլ, վախնալով որ Տօլլի կը ճանչնայ զինք և իր բուն անունը կ'իմանայ : Այս կերպով է որ այդ մարդուն գլխին մէջ կը ծնի և քիչ քիչ կը հասուննայ սպանութեան մը միջոցաւ ինքզինքը իր կնոջ ձեռքէն ազատելու գարշելի ծրագիրը : Այս չորս շաբաթուան միջոցին գիշեր ցերեկ կը խորհի անոր վրայ, մինչեւ այն վայրկեանը, այսօր իսկ, ուր կը գործադրէ իր ծրագիրը :

Օ՛նէյլ, համակ չնշառապառ, հետեւած էր զաղտնի ոստիկանին եղբակացութիւններուն :

Հետզհետէ աւելի կ'սքանչանար այդ մարդուն վրայ, որ առանց նիւթական լուրջ նշան մը միայն ունենալու, կը վերակազմէր բոլոր այս տաճը, որպէս թէ ներկայ գտնուած ըլլար :

Իրենց նաւակին հետ մնացած էին գետին կոր գիծին մէջ :

Սկսան կամաց կամաց յառաջանալ մինչեւ որ Փինքերթըն անգամ մը եւս նշան ըրաւ կենալու : Դարձեալ մօտեցան եղբերքին, որուն ցեխոտ մասին վրայ, խիտ մացառնեբու միջեւ, որոշապէս կը տեսնուէր նաւակին ողնափայտին թողած հետքը, երբ դերասանուհին իր նաւակին մէջ առած էր մարդը : Գետինը, թուփերուն միջեւ, քարուտ էր և Փինքերթըն ատրի հազուադէպ հետքեր միայն կրցաւ գտնել : Եւ այդ հետքերն ալ շատ որոշ չէին որպէսզի կարելի ըլլար ոտքին չափը առնել :

Միայն կրուկի հետքերը լաւ կ'երեւային և առաջին տեսութեամբ կարելի էր հասկնալ թէ անոնք էրիկ մարդու ոտքի մը կը պատկանէին :

— Հիմակուհիմա ասիկա կը բաւէ ինձի, յայտարարեց զաղտնի ոստիկանը : Աւելի երկար ատեն հոս մնալու պէտք չունիմ : Քննութիւնս պիտի շարունակեմ՝ քաղաքին մէջ : Կը կարծեմ թէ մարդասպանը պիտի չփախչի ձեռքէս :

Դրոյանը դրած էր մեռելային ձեռքի պայուսակը :

Նաւակը ջուրին ընթացքովը իջաւ մինչեւ այն կամրջակը, ուր Բիէո Մարլ տակաւին կը պահպանէր տարաբախտ կնոջ դիակը :

— Մա՛րլ, պողաց անոր զաղտնի ոստիկանը, մենք մեր

ճամբան կը շարունակենք: Երբ Ալպանի հասնինք, դատական պաշտօնեան պիտի դրկենք ձեզ: Բայց շատ կը խնդրեմ որ իմ ենթադրութիւններուս մասին բան մը չըսէք: Եթէ դատական պաշտօնեան կը կարծէ թէ խնդիրը անձնատաշտութեան մը վրայ է, թողէք զայն իր սխալին մէջ:

— Շատ աղէկ: Ըսածնիդ պիտի ընեմ, կրնաք հանգիստ ըլլալ, Մր. Փինքէրթըն, պատասխանեց ծերունին, որուն խօսքին կարելի էր վստահիլ, ինչպէս հաւատաց Օ' Նէյլ:

Նաւակը խիստ արագօրէն սահեցաւ ջուրին վրայ և շատ քիչ ատենէն հասաւ քաղաք, սուրբական նաւամատոյցը: Այն տեղ նաւակին պահպանութիւնը յանձնուեցաւ Մարլի մէկ արհեստակցին: Նաթ Փինքէրթըն ամէնէն մօտ հեռադատունը գնաց և հետեւեալ հեռագիրը յանձնեց իր գործակից Մօրիսընի հասցէին.

«Մօրիսըն, Նիւ Եօրք, գրասենեակ Փինքըրթընի. — Դեռ քառանուէի Նէթըրլէնտէն անմիջապէս տեղեկացիր թէ Տօլլի Տօլլըն իրմէ ձրի դատ առած է: Եթէ չէ առած, ո՞վ վճարած է: Յետոյ կուգաս կը գտնես դիւ Օթէլ Պրիսթօյ. — Ն. Փ.»:

— Ի՞նչ պիտի ընէք հիմա, Մր. Փինքէրթըն, հարցուց բարի Իրլանտացին:

— Բանի մը այցելութիւններ պիտի ընեմ և կը խնդրեմ ձեզմէ որ հաճիր Օթէլ Պրիսթօյ սպասել ինծի: Վերադարձիս, այդ այցելութիւններէն մէկ քանին արդիւնքը պիտի բռնեմ ձեզի:

Գաղտնի ոստիկանը փութաց մեկնիլ, մինչ աղաքակառէրը կ'ուզողուէր նշանակուած օթէլը:

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նաթ Փինքէրթըն կառք մը բռնեց և դատական պաշտօնեային մօտ գնաց:

Խնդրեց անկէ որ անմիջապէս երթայ նաւ վարձու տրուող Բիէն Մարլի մօտ, ուր կը գտնուէր Հրտաքնի մէջ խեղդուած կնոջ մը դիակը: Յետոյ նորէն կառքը նստաւ հետեւեալ հասցէն տալով կառապանին — Մըքսթըն Սթրիթ, թիւ 245: Կ'ուզէր տեսակցութիւն մը ունենալ դերասանուհիին ծերունի մօրը հետ:

Երբ կառքը կեցաւ այն տունին առջեւ, որուն երեսդ յարկը կը բնակէր տիկին Տօլլըն, գաղտնի ոստիկանը չկրցաւ դուրս բռնել յուզում մը:

Ինք որ խիստ յաճախ ամենամեծ պաղարիւնութեամբ կը զիմազրաւէր ահուկի վտանգներու, դող մը կ'զգար մտածելով թէ այդ խեղճ ծերունի կնոջ պիտի իմացնէր իր միակ և սիրեցեալ աղջկան մահը:

Հաղար անգամ նախապատիւ պիտի սեպէր առանձինն մտնել աւաղակներու որջի մը, քան այդ խտրող և պարկեշտ տան մէջ:

Բայց չէր կրնար նահանջել: Կառապանին ըսաւ որ սպասէ և դանդաղօրէն ելաւ երեք յարկերէն վեր:

Ձանդակը զարկաւ:

Ճեր ձերմակ մազերով կին մը եկաւ դուռը բացաւ:

— Տիկին Տօլլընը ո՞վ է, հարցուց գաղտնի ոստիկանը:

— Ես ինքս եմ, պատասխանեց պառաւը, սիրուն դէմքով մը, այցելուին վրայ սեւեռելով ա'յնպիսի աչքեր, որոնք Տօլլի աչքերուն կը նմանէին, ինչ որ սարուստ պատճառեց Փինքէրթընի:

— Իմ անունս Նաթ Փինքէրթըն է, Տիկին, ըսաւ: Կ'ուզէի վայրկեան մը տեսակցիլ ձեզի հետ... խիստ սովորական գործի մը համար...:

Ծերունի կինը ետ ետ դնաց, սարսափահար:

— Նաթ Փինքէրթըն, ըսաւ: Գաղտնի ոստիկանը: Աստուծոյ սիրոյն, ի՞նչ կաշ, ինչո՞ւ եկաք հոս:

Ներս մտցուց և աթոռ մը հրամցուց որպէս զի կարենայ նստիլ:

Գաղտնի ոստիկանը, հեռո՛հեռէ աւելի յուզուած, ամէն տեսակ նախզգուշութիւններով իմացուց անոր այն ահուկի արկածը, որ վերջ տուած էր Տօլլի օրերուն:

Խեղճ կինը մօտիկ կ'ընէր քարացած, որպէս թէ չէր հասկնար: Վերջապէս վշտագին աղաղակով մը իր աթոռին վրայ տապալելով, դիտակցութիւնը կորսնցուց:

Գաղտնի ոստիկանը ամենամեծ դժուարութեամբ միայն յաջողեցաւ սթափեցնել և իր դժբախտութեան դիտակցիւմ ընել զայն:

Փինքէրթըն անուշութեամբ խօսեցաւ անոր հետ, մխի-

թարական և քաջաբերական խօսքեր բաւ, ինչպէս կ'ընեն հիւանդ տղու մը, և քիչ քիչ ըսաւ անոր թէ, իր համոզումով, Տօլլի անձնատպան եղած չէր, ոչ ալ արկածով խեղդուած, այլ սպանութեան մը զոհ եղած էր:

Այն ատեն մայրը անոր երկու ձեռքերը ընեց և հեծկրտանքներու մէջտեղ երդութեանց ձեռքէն եկածը ընել մարդասպանը երեւան հանելու և արդարութեան յանձնելու համար:

— Տօլլի, աղջիկս, կ'ըսէր հատկապէս ձայնով մը: Շատ երջանիկ էի անոր խանդաղատանքին և շատ հպարտ՝ անոր տաղանդին համար... Ամէն ոք կը յարգէր զայն ու կը սքանչանար անոր վրայ... Ի՞նչ պիտի ըլլամ հիմա, Աստուած իմ... Ի՞նչպէս հանդուրժել տակաւին կեանքին, ես որ իմ պաշտելի աղջկանս համար միայն կ'ապրէի:

Հանդարտեցէք Տիկին, կը պաղատիմ, ըսաւ գաղտնի ոտիկանը: Եթէ կ'ուզէք ձեր աղջկանը վրէժը լուծել, պէտք է աւելի ետքի թողուք արցունքները, որ ձեր վիշտը պիտի արտօնեն: Ես հոս եկայ օգնելու համար ձեզի որ յանցաւորը պատժել տաք և կը խնդրեմ ձեզմէ որ հարցումներուս պատասխանէք: Պէտք ունիմ գիտնալու ինչ որ կը վերաբերի Օր. Տօլլիի ներքին գործերուն:

— Իրաւունք ունիք, ըսաւ ծերունի կինը, ինքզինքը դադելու համար քաջարի ջանքեր ընելով: Հարցաքննեցէք:

— Ամէնէն ծանր և ամէնէն կարեւոր խնդիրէն սկսինք: Գիտէիք, Տիկին, թէ ձեր աղջիկը ամուսնացած էր:

— Ամուսնացած, Տօլլի ամուսնացած, պոռաց մայրը զայրոյթէն ընդոտտ ցատկելով: Ընչու չէ, Մր. Փինքէ'րթըն: Ձեզի ըսողը սո՛ւտ խօսած է:

— Ինծի այնպիսի բան մը ըսող եղած չէ, պատասխանեց գաղտնի ոտիկանը: Ե՛ս նշմարեցի քննութեանս ընթացքին: Կը տեսնեմ թէ դուք տեղեկութիւն չունէիք...

— Տօլլի ամուսնացած, կը կրկնէր մայրը մտամուլաբ: Իմ քովս կ'ապրէր: Կը կարծէի թէ անոր բոլոր մտածումներուն տեղեակ էի...

— Ձեզմէ գաղտնի գործելով, ըսաւ Փինքէրթըն, որ խեղճ կնոջ վիշտը կը տեսնէր, ձեր աղջիկը իր ամուսնոյն փափաքին միայն հնազանդեցաւ: Կը կարծեմ նաեւ թէ ան

վճարեց իր գեղարուեստական կրթութեան ծախքերը Նիւ Եօրքի մէջ:

— Ինք կ'ըսէր թէ Նէթերլէնտ ձրիաբար կը դասախօսէր, թատրոնի համար իր ունեցած գեղեցիկ բնդունակութիւններուն պատճառաւ:

— Անշուշտ, աի՛կին: Բայց իր ամուսինն էր որ կը հրամայէր այդպէս ըսել ձեզի: Ինչպէս կը տեսնէք, այդ մարդը մեծ ազդեցութիւն ունէր անոր վրայ: Կը դիւթէր, կը կախարդէր զայն, եթէ կարելի է այնպէս ըսել:

— Ներեցէք, պա՛րոն, ա՛լ բան մը չեմ հասկնար... Գլուխս կրակի մէջ է... Երկու գաղափար իրարու հետ կապելու անկարող եմ: Չեմ կրնար կարծել սակայն թէ աղջիկս կարող եղած ըլլայ սուտ խօսիլ ինծի՝ իր մօրը, որ միշտ ներողամիտ եղած է անոր հանդէպ:

— Պէտք է ներել անոր, ըսաւ գաղտնի ոտիկանը: Բուական անողորմ կերպով քաւեց այդ մարդուն վրայ ունեցած կոյր վստահութիւնը և այն սխալը, զոր գործել կուտար անոր ձեզի հանդէպ:

Տիկին Տօլլըն գլուխը վեր առաւ և աչքերը սեւեռեց գաղտնի ոտիկանին վրայ:

— Այդ մարդը..., թոթովեց, Տօլլի ամուսինը իր սպանինն է, այնպէս չէ:

Գաղտնի ոտիկանը գլխովը հաստատական նշան մը ըրաւ:

— Այնպէս համոզուած եմ, ըսաւ: Կատարած քննութիւնս և գտած խիստ ազդեցիկ և խիստ բազմաթիւ նշաններս այդ համոզումը տուին ինծի:

— Ուրեմն պիտի ձերբակալէք այդ թշուառականը: Անունը գիտէ՞ք:

— Բուն անունը չեմ գիտեր: Բայց գիտեմ այն անունը, որով ամուսնացած է: Հէրբլա Պլօք անուն մէկու մը խօսքը լսած էք արդէն:

Ծերունի կինը պահ մը մտածեց:

— Ո՛չ, ըսաւ վերջապէս, Պլօք անունով մէկը չեմ ճանչնար:

— Ի՛նչ ուրեմն, ձեր աղջկան ամուսինը այնպէս կը կոչուի: Երբեք դարմանք զգացած չէ՞ք, և ձեր ուշադրութիւնը գրաւած չէ՞ տեսնելով որ Օր. Տօլլի երբեմն երկարատեւ բացակայութիւններ կ'ունենար երբ Նիւ Եօրք կը բնակէիք:

— Աստիկա չէր կրնար դարձանք պատճառել ինծի, պա՛-
րան, քանի որ միասին չէինք բնակեր: Եւ որովհետեւ մեր
տունը բաւական հեռու էր քաղաքէն, Տօլլի նախապատիւ
համարած էր Նիւ Եօքսի մէջ վարձել պարզ սենեակ մը,
ուր չատ քիչ անգամ կ'երթայի տեսնել զինք մինչ անիկա
չարաթիւ քանի մը անգամ կուգար ինծի:

— Երբեմն ամբողջ չարաթիւներով բացակայած չէ՞:

— Այո՛, քանի մը անգամ: Բայց հոգ ըրած չեմ: Նոյն-
իսկ օր մը, առտուն շատ կանուխ գացի իր սենեակը և չը
գտայ զինք: Ժամը 10ին միջոցները եկաւ և ըսաւ ինծի թէ
պառկած էր Օր. Նէթրըլէնտի տունը, ուր երեկոյթ տրուած
էր և Օրիորդը չէր ուզած թողուլ որ ուշ ատեն մինակը
դառնար նոյնիսկ կառքով:

— Ձեր աղջիկը քանի տարեկան էր, հարցուց Փինքէրթըն:

— 25 տարեկան:

— Ո՛րչափ ժամանակ դաս առաւ Նէթրըլէնտէն:

— Գրեթէ երեք տարի չափ:

— Ի՞նչ ըսաւ ձեզի այն թաղարանջանին նկատմամբ, զոր
իր ամբօքնէն ստացած էր, անշուշտ իր ամուսնութեան առ-
թիւ, հարցուց Փինքէրթըն, ձեռքի պայուսակէն դուրս հա-
նելով և Տիկին Տօրլընի երկնցներով հիանալի գոհարեղէնը:

— Ի՞նչպէս, այս ապարանջանը այդ մարդէն տուած է
... Ա՛հ, Տօլլի, Տօլլի ... Ինծի ըսաւ թէ ստացած էր մի-
լիոնատէրէ մը, որ Օր. Նէթրըլէնտի տունը հանդիպած էր
իրեն և ձեռքը խնդրած էր ու ինք ալ մերժած էր ...

— Ի՞նչ տխուր բան է, մոմօսաց գաղանի ստիկանը:
Ձինքը հրապուրող այդ սրիկային յանցանքով, այդ բարի և
անբիծ աղջիկը ստախօս և կեղծարար եղած է ... Ո՛րքան
տառապած ըլլալու է այսպէս իր մայրը խաբելու ատիճա-
նին հասնելէ առաջ:

Տիկին Տօրլըն գառնապէս կուլար:

— Այո՛, ըսաւ, հիմա կը հատկապէս շատ բաներ: Յա-
ճախ մեղամաղձութեան նոպաներ կ'ունենար: Ամբողջ ժամն-
քով պատուհանին առջեւ կը կենար հեռուն դիտելով և ա-
ռանց խօսք մը ըսելու: Վերջերս քանի մը անգամ դիտեցի
որ անկողինն մէջ կուլար: Երբ իր վշտին պատճառը կը հար-
ցնէի, խառափողական պատասխաններ միայն կ'ստանայի:
Երբեք չկրցայ ճշմարտութիւնը գիտնալ:

— Ձեզմէ պիտի բաժնուիմ, Տիկին Տօրլըն, ըսաւ Փին-
քէրթըն, այս բուռն և անմխիթար լիջալէն արգահատած:
Միակ հարցում մը եւս: Երբ ձեր աղջիկը թէաթու Մէթրօքօլի
հետ յարաբերութեան մօտաւ, չփորձեցի՞ն արգիլել զինք պայ-
մանագրութիւն կնքելէ:

— Այո՛, անշուշտ: Պէտք է ըսեմ թէ երբեք բան մը չը
հասկցայ: Քանի մը անանուն նամակներ ստացայ, որոնց մէջ
խորհուրդ կը տրուէր ինծի չթողուլ որ Տօլլի Ալպանիի թատ-
իւնը մանչը: Տօլլի ալ այդպիսի նամակներ ստացաւ, բայց
բան մը չկրցաւ փոխել իր որոշումը, վաճաղի երեք տար-
ուան յանձնառութիւն մը և լեցուն թոշակ կ'առաջարկէին
իրեն, ինչ որ պիտի չգտնէր Նիւ Եօքսի մէջ:

Փինքէրթըն ձեռքի պայուսակին մէջ գտած նամակը
առաւ և ցոյց տուաւ ձերունի կնոջ:

— Այդ անանուն նամակներուն գիրը ասոր կը նմանէ՞ր,
հարցուց:

— Կատարելապէս կը նմանէր, պատասխանեց Տիկին Տօր-
լըն զարմանքով: Միեւնոյն գիրն է, կէտ առ կէտ: Կը ճանչ-
նամ ուղղորդ գիրերը և տարօրինակ գիծերը: Տարակոյս չը
կայ թէ գրողը միեւնոյն անձն է:

— Այդ անանուն նամակներէն մէկ քանի հատ ունի՞ք
քովերնիդ:

— Ո՛չ, Տօլլի այրեց զանոնք: Արդէն իր բոլոր նամակ-
ները այրելու սովորութիւն ունէր:

Փինքէրթըն բաւական բան իմացած էր: Ոտքի ելաւ,
ձերունի կինը ողջունեց մխիթարութեան և ցաւակցութեան
քանի մը խօսք եւս ուղղելով անոր և թողուց զայն ամբող-
ջապէս իր վշտին անձնատուր:

Իր կառքը դրան առջեւ կ'ապասէր: Թէաթու Մէթրօքօլ զնայ:
Իր կառքը անօրէնին քով էր, որ ընդունեց
Քատրըգ ժամ հոգը անօրէնին քով էր, որ ընդունեց
զինք ամենաշնորհալի կերպով: Տնօրէնը՝ Թարկո՛ շատ դար-
մացած էր երբ ծառան նշանաւոր գաղանի ստիկանին այ-
ցաքարոտ բերած էր իրեն:

— Ողջո՛յն, Մը, Փինքէրթըն, ըսաւ: Հաճեցէք նստիլ:
Աստ գիւ շատ հեռաքրքիր եմ գիտնալու թէ ի՞նչ պատճա-
ռաւ եկած էք հոս:

— Շատ տխուր պատճառի մը համար, պատասխանեց

գաղանի ուտիկանը : Անշուշտ չէք գիտեր տակաւին թէ երկու ժամ առաջ, Բիէն Մառլի տունին մօտ, Հրտորնէն հանեցին ձեր թատրոնին մէկ նորատի գերատանուէրին՝ Օր. Տօլլի Տօլլինի դիակը :

Տնօրէնը վեր վերցուց թեւերը :

— Ահաւասիկ լո՛ւր մը, պուտց : Մե՛ծդ Աստուած, կաւելի՛ բան է : Այդ խեղճ Տօլլին, ա՛յնչափ նորատի, ա՛յնչափ գեղանի ու ա՛յնչափ կենսաւից : Եւ ասոր հետ մէկտեղ ա՛յնչափ գեղեցիկ տաղանդ մը : Ի՛նչ կորուստ, Օր. Փինքէրթըն, ի՛նչ կորուստ արուեստին ... և մեր թատրոնին համար ... Բայց ի՛նչպէս կրցած է պատահել ապիկա :

— Կը կարծուի թէ կամովին անձնապա՛ն եղած է : Բայց ասիկա խիստ որոշ կերպով հաստատուած չէ տակաւին : Ասոր համար եկած եմ հոս :

Փինքէրթըն Հրտորնի եղերքներուն վրայ պատահած դէպքը պատմեց տնօրէնին, խնդրելով անկէ առժամապէս բան չըսել մէկու մը թէ ո՞՞ր մը գործուած էր և ո՛չ թէ անձնապա՛նութիւն մը :

— Հիմա, չարունակեց, կ'ուզէի քանի մը հարցումներ ընել ձեզի :

— Բոլորովին ձեր արամադրութեան տակ եմ :

— Տեսնենք ... նախ և առաջ, երբ խնդիր եղան պաշտօն յանձնել Օր. Տօլլինի, չփորձեցի՞ն արդիւնել այս յանձնառութիւնը :

— Արդարեւ փորձեցին, պատառխանեց տնօրէնը բոլորովին զարմացած : Ինչէ՞ն գիտէիք ասիկա ... Բանի մը անանուն համակներ ստացայ, որնցմով կը ծանուցուէր ինձի որ եթէ Օր. Տօլլինի հետ յանձնառութիւն կնքէի, քիչ ատենէն դժբախտութիւն մը պիտի պատահէր :

— Այդ նամակները տակաւին ձեր քօ՛փն են :

— Այո՛, և ձեր արամադրութեան տակ կը դնեմ եթէ կրնան օգտակար ըլլալ ձեզի :

— Յոյց տուէք :

Տնօրէնը իր գրասեղանին մէկ դարակէն քանի մը նամակներ առաւ և այցելուին երկնցուց : Ակնարկ մը բաւական եղաւ Փինքէրթընի հասկնալու համար թէ այդ նամակներուն գիրը ճշտիւ կը նմանէր մեռեալին ձեռքի պայուսակին մէջ գտնուած նամակին գիրերուն :

— Անձնապէս, ուղղակի կերպով մէկը միջամտե՞ց փորձելու համար որ հրաժարիք այդ յանձնառութիւնը կնքելէ, հարցուց Ֆարկոյի :

— Ո՛հ, կատգիլը բան մը չէր ... : Այս իրողութեան պատճառաւ կորսնցուցի ամէնէն հաւատարիմ յանախորդներէս մէկը, Մր. Ճէյմս Միլթըն, որ օգեակ մը վարձած էր : Քաղաքին ամէնէն հարուստ և ամէնէն յարգելի գործարանատէրներէն մէկն է : Օր մը եկաւ գտաւ զիս և յայտարարեց թէ այն աղջիկը, որուն հետ կ'ուզէի պայմանաւորուիլ, նիւ Եօրքի մէջ գէշ համբաւ մը կը վայելէր ... , թէ կը խնդրէր ինձմէ՛ զայն իր տեղը թողուլ, թէ Ալպանիի բարձր դասակարգը չէր հանդուրժեր բեմին վրայ տեսնել այդ կարգի արարած մը ... մէկ խօսքով, քննադատութիւն մը, մագերս ճերմկցնելու առաիժան : Անշուշտ կարեւորութիւն չտուի այս խօսքերուն, վասնզի գիտէի թէ Տօլլի տաղանդաւոր արուեստագիտուէի մըն է և երբեք գէշ բան մը լսած չէր իր վարքութեան վրայ : Այն ատեն այդ պարտնք զայն բացաւ, բաժանորդութեան պայմանագրութիւնը խզեց և իր բարեկամներէն մէկ քանին ալ համոզեց որ այնպէս ընեն : Արդէն անոնք մօտիկ չըրին : Եւ յետոյ, անկեղծօրէն ըսելով, տակաւին հասած չենք այն վիճակին որ սա կամ նա անձին հաւանութիւնը խնդրենք երբ օգտակար կը տեսնենք գերատանի մը հետ պայմանաւորուիլ :

Փինքէրթըն դժուարաւ գոպեց ուրախութեան սառսուտ մը, Ճէյմս Միլթընի անունը լսելով : Վերջապէս գիտէր թէ ո՛ւր գտնուէր էր յանցաւորը : Այլ եւս ուրիշ հարցում չըրաւ տնօրէնին, հրաժեշտ տաւ անկէ և Օթէլ Պրիսթօլ գնաց կառքով :

Հոն գտաւ Հէրբէ Օ'Նէյլը, որ իրեն կ'ուպատէր անհամբերութեամբ և որ անձկալից ժպտալով մը ընդունեց իր գալուտը :

— Բան մը գտա՞ք, հարցուց բարի Իրլանտացին, անկարող ըլլալով զսպել իր հետաքրքրութիւնը :

Փինքէրթըն թիկնաթոռի մը վրայ նստաւ և սիկաւ մը վառեց :

— Մր. Ճէյմս Միլթըն կը ճանչնա՞ք, ըսաւ իրրեւ պատասխան :

— Ճէյմս Միլթըն, գործարանատէ՞րը, միլիոնատէ՞րը :

— Նո՛յն ինքը :

— Հա՛րկաւ կը ճանչնամ: Նոյնիսկ բարեկամներէս մին է:

— Մտերբ՞մ:

— Ո՛հ: Մը. Միլթըն մտերիմ բարեկամ եղող մարդ չէ: Քանի մը անգամ գտնուած եմ իր երեկոյթներուն, ինչպէս որ ան ալ եկած է իմ երեկոյթներուս: Զբօսառէր մըն է, բայց կ'զգուշանայ Ալպանիի մէջ զբօսնելէ: Կ'ուզէ իր համբաւը պահել:

— Լա՛ւ: Հիմա, սիրելիս Օ' Նէյլ, եթէ խնդրանք մը ընեմ կ'ընդունի՞ր:

— Հա՛րկաւ: Ի՞նչ պէտք է ընեմ ձեզի ծառայելու համար:

— Կ'ուզէի որ վաղը պզտիկ երեկոյթ մը տայիք, որուն հրաւիրէիք Մը. Միլթընը:

Ազարակատէրը զարմանք յայտնեց:

— Սիրով պիտի ընեմ ձեր բոսածը եթէ կրնայ հաճելի ըլլալ ձեզի, ըսաւ: Բայց չեմ հասկնար...

— Վաղ իրիկուն պիտի հանկնար, ազնիւ բարեկամս: Սոսայժմ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէք ինծի եթէ այլեւս բան մը չհարցնէք... Հետազօտութիւններս պիտի շարունակեմ, բայց ամենամեծ գաղտնապահութեան պէտք ունիմ: Կ'ուզեմ բախտը փորձել վաղը, ունեցած բոլոր դրամովս խաղաղ քուխայի մը մէջ նետուածքին վրայ և կը նախզդամ թէ պիտի յաջողիմ:

— Կը սիրեմ յուսալ թէ ձէյմս Միլթընին վրայ չէք կասկածիր, ըսաւ Օ' Նէյլ, ապշահար: Ատիկա բացարձակապէս սխալ ճամբէ իրթալ պիտի ըլլար: Առաջուրնէ կ'իմացնեմ ձեզի, Մը. Փինքէրթըն: Ամբողջ քաղաքին մէջ յարգուած ու մեծարուած այդ պարկեշտ մարդը ո՛ր և է կերպով մատ ունեցած չի կրնար ըլլալ մեզ գրադեցնող առեւիի ոճիրին մէջ:

Նախ Փինքէրթըն ուսերը թոթուեց:

— Ես բան մը չըսի, պատասխանեց: Ամէն պարագայի մէջ վաղ իրիկուն ձեր տունը պիտի գամ իբրեւ բարեկամ և ո՛չ թէ իբրեւ գաղտնի ոտտիկան և դուք ձեր հիւրերուն պիտի ներկայացնէք զիս իբրեւ մէկը, որ սինէմայի գործով կ'զբաղի իբրեւ «ամաթէօս»: Կը հաճի՞ք հեռաձայնել այդ ձէյմս Միլթընին, ապահով ըլլալու համար թէ պիտի գայ ձեր երեկոյթին:

— Ամենայն սիրով, պատասխանեց ազարակատէրը, որ չհամարձակեցաւ ըսել իր բարեկամին թէ չատ այլանդակ կը գտնէր այս առաջարկը:

Յարակից սենեակ մը գնաց, ուր կը գտնուէր հեռաձայնը և քանի մը վայրկեանէն դարձաւ:

— Հեռաձայնեցի, ըսաւ: Ձէյմս Միլթըն կը ծանուցանէ ինծի թէ պիտի գայ և ամենամեծ հաճոյքով: Բաւական ծանր կերպով հիւանդացեալ է և այս վերջին ամսուան միջոցին սենեակէն դուրս չէ ելեր: Բայց հիմա գրեթէ առողջացած է: Կը յուսայ թէ բաւական աղէկ պիտի ըլլայ և վաղը գտնով հաճելի երեկոյթ մը պիտի անցընէ:

Փինքէրթըն ազարակատէրին մտիկ կ'ընէր ժպտելով:

— Համոզուեմ կը հաստատուի կ'ըսէր ինքնիրեն: Ձէյմս Միլթըն հիւանդ է ամբողջ մը ի վեր, այսինքն ճիշտ այնչափ ժամանակ որչափ սա խեղճ Տօլլին անցուցած է Ալպանի քաղաքին մէջ: Անիկա այսօր իսկ մեռած է և ահա ձէյմս քաղաքին մէջ: Անիկա յարութիւն կ'առնէ: Ատիկա ինծի համար խիստ շահագրգռական է, բայց ճիշդը ըսելով, ես այս միլիոնատէրէն աւելի չարամիտ ոճրագործներ ճանչցած եմ:

Ոտքի ելաւ:

— Մեկնինք հիմա, Օ' Նէյլ, ըսաւ բարի Իրլանտացիին: Տակաւին կարեւոր այցելութիւն մը ունիմ ընելիք:

Փողոց իջան և նոր կառք մը վարձեցին: Գաղտնի ոտտիկանը կառուպանին հրամայեց երթալ մեծ լուսանկարի մը մօտ, որ սինէմայի երկղներու պատրաստութեամբ ալ կ'ըզբաղէր:

Երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ լուսանկարիչին հետ ու բաժնուած պահուն, անիկա ըսաւ ձեռքի սիրալիր սեղմումով մը:

— Որոշուած է Մը. Փինքէրթըն: Ժամը ճիշտ ճին իմ մարդիկս Բիէռ Մարքի տան առջեւ պիտի գտնուին հարկ եղած բոլոր իրեղէններով:

— Լա՛ւ: Ես ալ հոն պիտի գտնուիմ օգնականներուս հետ մէկտեղ:

Գաղտնի ոտտիկանը Օ' Նէյլի միացաւ կառքին մէջ: Իրիկուան թերթ ծախողները փողոցներուն մէջ կը վազվառտէին, տպագրական մեկանը տակաւին թաց եղող լրագիր-

ները շարժելով և առաջին էջերուն վրայ դանուած խոշոր խորագիրները ցոյց տալով :

— Փնտռեցէք վերջին լուրերը ... եղերական դէպք մը ... Թէպէտ Մէթրօքօֆի հանրածանօթ դերասանուհին՝ Օր. Տօլլի Տօրլընի անձնասպանութիւնը ...

— Կը տեսնէ՞ք, Օ'Նէյլ, ըսաւ Փինքէրթըն : Դատական պաշտօնեան ստուգիւ եղբակացուցեր է թէ խեղճ աղջկը անձնասպան եղած է : Արդէն կ'սպասէի ատոր : Բայց կը յուսամ թէ վաղը դատական պաշտօնեայ և երդուեալ դատաւորներ պիտի կորսնցնեն այս պատրանքը :

Թողուց որ Օ'Նէյլ առանձին դառնայ իր ազարակը, հակառակ անոր պնդումին՝ իրեն հետ տանելու համար դադարի ոտիկանք : Այս վերջինը օթել դարձաւ, հոն սպասելու համար իր օդնականին՝ Մօրիսընի, որ անշուշտ գիշերուան առաջին կառախուժքով պիտի դար :

ԼՈՒՍԱՆԿՍՐԻ ՄԵ ՏՊԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Եթէ դիտող մը յաջորդ առտու դանուէր Բիէն Մարլի տան մէջ, պիտի ապշէր մնար իր աչքին պարզուելիք անաւակալ տեսարանին առջեւ :

Նախ Փինքէրթըն առտուան ժամը 5էն ի վեր Մարլի տունը կը դանուէր իր օդնական Մօրիսընին հետ, որ կէս գիշերին եկած էր Ալպանի :

Մօրիսըն չահեկան լուր մը կը բերէր. Դերասանուհի Իրմա Նէթէրլէնտի մօտ դացած և իմացած էր անկէ թէ Տօլլիի գեղարուեստական կրթութեան համար շատ սուղ գին մը վճարուած էր իրեն :

Աղջկը ամէն ամիս կանոնաւորաբար կը յանձնէր իրենց միջեւ որոշուած գումարը և Նէթէրլէնտ միշտ կարծած էր թէ Տօլլի հասոյթի աղբիւրներ ունէր :

Նախ Փինքէրթըն ուրախ էր որ դէպքերը հետզհետէ կը հաստատէին իր ենթադրութիւնները :

Երբ Բիէն Մարլի տունը հասան, երկու դադարի ոտիկանները իրենց ոտքէն մինչեւ գլուխը ալլափոխուած էին : Մօրիսըն, որ բարձրահասակ և ուժեղ ըլլալուն հակառակ նուրբ և վայելուչ ձևեր ունէր, կրբիւրակներով զարդար-

ուած կապոյտ չրջագլխու մը հագաւ, ոսկեգոյն առատ կեղծուժ մը և փեսարազարդ նորաձեւ գլխարկ մը դրաւ գլուխը : Յետոյ չաարի և բննափոշիի միջոցաւ կնոջական սքանչելի դէմք մը չինեց :

— Տէր Աստուած, պտուց ծերունի Մարլ, որ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր այս բոլոր պատրաստութիւններուն, ջուրի երկու կաթիլներու պէս կը նմանիք այն խեղճ կնոջ, որ դեռին մէջ խեղդուեցաւ : Զե, բրածը հիանալի բան է :

Փինքէրթըն ալ վայելուչ պատմի մը պէս հագուած էր : Սեւ կեղծուժ մը և համազոյն խիտ մօրուք մը դրած էր : Յետոյ, Մօրիսընի երկնցնելով ձէյմա Միլթընի մէկ լուսանկարը, զոր կրցած էր հայթայթել Հէրրի Օ'Նէյլի միջոցաւ, հարցուց .

— Կը նմանի՞մ :

— Խարուելու աստիճան, վա'րպեա :

— Լաւ, ուրեմն գործի սկսինք : Լուսանկարիչները դուրսը մեզի կը սպասեն արդէն : Մօրիսըն, գետին մէջ լուգանք մը ընելու պատրաստուէ' :

Տունէն դուրս ելան և սեմին վրայ դառն երկու պաւտններ, որոնք մէյմէկ լուսանկարչական գործիք կը կրէին : Ամէնքը միատեղ նստակող մը մեկնեցան և գետն ի վեր ելան մընչեւ կոր զիծէն անդին դանուած մաս մը : Հոն, լուսանկարիչները ցամաք ելան և երկու գաղտնի ոտիկանները նստակին մէջ ձգելով, պատրաստուեցան ըստովին մասնաւոր տեսակ պատկերներ առնել ...

Այդ օրուան իրիկունը, սակաւաթիւ բայց ընտրեալ բնկերութիւն մը հաւաքուած էր հարուստ ազարակաւոր Օ'Նէյլի տունը : Ձէյմա Միլթըն ալ մէջն էր : Փինքէրթըն Օ'Նէյլի կողմէ ներկայացուած էր Մր. Թօմաս Բրուք անունով, ազարակաւոր Արեւմուտքի մէջ : Մօրիսըն առժամապէս անտեսանելի էր :

Պատուական ճաշէ մը ետք, Օ'Նէյլ իմացուց իր հրաշքահաներուն թէ Մր. Թօմաս Բրուք, որ շատ կը դրաղէր սինեմայով, հաճութիւնը ունեցած էր իր գործիքը բերելու և թէ պզտիկ ներկայացում մը պիտի տար : Այս լուրը ուրախութեամբ ընդունուեցաւ և բոլոր ներկաները դացին պզտիկ

որան մը, ուր լուսաւոր վարագոյրը պատրաստուած էր արդէն և աթոռներ չարուած էին հանդիսականներուն համար։

Ճէյմս Միլթըն խիստ դեղեցիկ և պշտող կնոջ մը քով, որուն հետ սերաբանութեան սկսաւ, օգտուելով այն պարագայէն որ անկին Միլթըն, իր օրինաւոր ամուսինը, քանի մը օրերէ ի վեր ջերմութիւնները գացած ըլլալով, հոն չէր գտնուէր իր վրայ հսկելու համար։ Փինքէրթըն անոր քովը նստաւ։

Ներկայացման նիւթը կը ծանուցանէր, քանի՜ պատկերները կ'երեւային լուսաւոր վարագոյրին վրայ։

— Նէյթօփթըն Բարքին մէջէն արշաւ մը ճեպընթացով։

— Արջառի բեանաւորում Լոնտոն երթալիք շողենաւի մը մէջ։

— Օղակարիկի վերելք մը Սէյնթ Լուիսի մէջ։— Մարտահաւերու մարզանքներ...։

Յետոյ, վերջապէս, յայտարարեց, ներկաներուն գոհունակ մրմունջներուն մէջտեղ։

— Իբրեւ վերջաբան, Տիկնա՛յք և Տեա՛րք, կը ներկայացնեմ զարհուրելի ոճի մը, որուն բոլոր մանրամասնութիւնները կատարելապէս ճիշդ են։

Վարագոյրին վրայ երեւցաւ գետ մը, որ իր ջուրերը հանդարտօրէն կը հոսեցնէր մացառներով ծածկուած հզօրքներուն միջեւ։ Յետոյ սեւ ու խիտ մօրուքով մարդ մը հեռացաւ մացառներէն... Մռեցաւ և չորս կողմը նայեցաւ, գետէն վար և վեր։

Հրաւիրեալները զիրար կ'արմկէին, փոփաւրով։ Մարդը ուշադրաւ կերպով կը նմանէր Ճէյմս Միլթընի... Այս վերջինը սառսաաց, քովը նստող կնոջ հետ իր սիրային խօսակցութիւնը ընդմիջեց և մոլորուն նայուածքը սեւեռեց վարագոյրին վրայ։

Պատկերը հիմա ցոյց կուտար կին մը, որ գետն ի վեր կուգար նաւակով մը։

Մարդը նշան մը բրաւ աչդ կնոջ, որ իր նաւուն ցոռկը դէպի հզօրք գարծուց ու սեւ մօրուքով մարդը ցատկեց իրեն քով...։

Փինքէրթըն կը դիտէր Ճէյմս Միլթընը, որ ծանրօրէն կը շնջէր, աչքերը մոլորուն, ճակատը քրտինքով ծածկուած։

...։ Նաւակը դարձեալ հեռացաւ հզօրքէն։ Մօրուաւոր մարդը կը խօսէր կնոջ հետ։ Քիչ քիչ անհամբերութիւն

ցոյց տուաւ, գրգռուեցաւ, յետոյ նետուեցաւ տարաբախտ կնոջ վրայ նաւէն դուրս նետելու համար գայն։ Կինը յուսահատօրէն կը պայքարէր, իր վրայ յարձակողին կառչելով։

Ճէյմս Միլթըն ոտքի ելաւ։ Զարհուրանքի և սոսկումի հոնգիւն մը կը խեղդուէր կոկորդին մէջ։

Այս տեսարանը ձեզի ընտանի եղած ըլլալու է, Մր. Հէրբլտ Պլօք, այնպէս չէ՞, ըսաւ գաղտնի ոտտիկանը ձեռքը անոր ուսին վրայ դնելով։

Միլիտնատէրը բոլոր մարմինովը կը թողար, փոփոխակի նայելով գաղտնի ոտտիկանին և պատկերին, որ միշտ կը յատաջանար լուսաւոր վարագոյրին վրայ։

...։ Կինը, որ ջուրը խնկած էր հիմա, նաւակին հզօրքին կառչած էր։ Բայց թշուառական վատը, որ անոր մեռնիլը կ'ուզէր, թիակի հարուածներով կը գարնէր անոր քաւիպելու համար որ թողու նաւակը...։

— Մր. Ճէյմս Միլթըն, շարունակեց գաղտնի ոտտիկանին ծանր ձայնը, կը խոստովանի՞ք թէ այս կերպով սպաննած էք երիտաւարդ գերատանուհի Տօլլի Տօրլընի, որուն հետ գաղտնապէս ամուսնացած էիք։

Միլիտնատէրը, որ ուժասպառ եղած էր, խնկաւ աթոռին վրայ և ձեռքերովը ծածկեց երեսը։

— Ամէն բան կը խոստովանիմ, ըսաւ խուլ ձայնով մը։ Այո՛, սպաննեցի աչդ բարեհամբոյր արարածը...։ Բայց, յաւուն Աստուծոյ, գլխացէ՛ք ինձի, վերցուցէք սա ահուելի պատկերը։

Փինքէրթընի մէկ նշանին վրայ, Մօրիսըն կեցուց սինէման։ Պատկերը անհետացաւ։ Այն ատեն գաղտնի ոտտիկանը մօտեցաւ Ճէյմս Միլթընի և ձեռնակապ դրաւ։ Յետոյ տունէն մեկնեցաւ իր օգնականին և կալանաւորին հետ, զոր ազարակին դրան անջեւ սպասող կառքի մը մէջ դրաւ և ուղղակի Ալպանիի բանտը տարաւ գայն։

Քանի մը շաբաթ վերջ, զգայացունց դատաւարութենէ մը ետք, միլիտնատէրը իր գարշելի սօթին գինը կը հատուցանէր ընկերութեան։ Ո՛չ իր միլիտնները, ոչ իր զգաւոր չկրցան փրկել զինք կարամենատէն, ուր հողին աւանդեց ներում խնդրելով Աստուծա՛յ, կեանքը աչդքան գէշ կերպով գործածած ըլլալուն համար։

Այս դէպքը ոչ նուազ նպաստեց Նաթ փնջէթթընի
համբաւին: Առաջուրնէ աւելի անոր գրասենեակը զիմել
սկսան ամէն տեսակ յաճախորդներ, բայց մանաւանդ այն
բազմաթիւ անձերը, որոնք սովորական ստիկանութեան
զիմելով գոհացում գտնելէ յուսահատած էին:

Վ Ե Ր Զ

Յ Ա Զ Ո Ր Դ Թ Ի Ի Ո Վ

ՄԱՐԴԱՄՊԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼԸ

910

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007241

ՀՀ Ազգային գրադարան

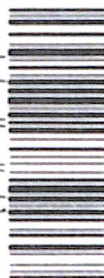
NL1007240

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007239

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007238

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007237

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007236

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007235

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007234

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007233

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007232

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007231

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007230

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007229

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007228

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007227

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007226

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007225

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007224

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007223

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1007017

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0933053

